

Területfejlesztési Phare-programok - a strukturális alapok vonzásában

Az új kormányzati struktúrában a területfejlesztés érdemi feladatai szinte teljes körűen a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter feladatkörét képezik. Hatáskörébe tartoznak a nemzeti szintű területi tervezési és koordinációs feladatok, így többek között az Országos Területfejlesztési Tanács elnökségi feladatainak ellátása. Ennek megfelelően a területfejlesztési Phare Programok (a regionális, a CBC, az Interreg és a CREDO-programok) kormányzati irányítását és szakmapolitikai felügyeletét is az FVM, illetve annak a területfejlesztésért felelős helyettes államtitkára látja el.

A területfejlesztési Phare-programok ugyanakkor munkájukban természetesen építenek az ágazati és szakmai minisztériumok, valamint a helyi és a térségi szereplők összehangolt együttműködésére. Céljuk az egymást erősítő partnerségi viszonyok és hálózatok kialakítása. Küldetésük, hogy az elkülönült ágazati, szakmai és közösségi racionalitásokat egy-egy térség (legyen az kistérség, megye vagy régió) kiegyensúlyozott fejlődése érdekében összehangolják.

Sikerességük foka az Európai Unió támogatási forrásai felhasználásának hatékonyságán és eredményességén túl a térségi szemlélet és stratégiai gondolkodás megerősödésében mérhető. És ezen is túl, persze, az Európai Unió költségvetésének több mint egyharmadát kitevő területfejlesztési ún. strukturális alapok forrásainak fogadására való mentális és intézményi felkészültség mielőbbi magyarországi meglétében...

A területfejlesztési Phare-programok Magyarország Európai Unió felkészülésének talán legfontosabb gyakorlati elemei. Egyrészt felkészítik a központi közigazgatást, a térségi és helyi szereplőket az Európai Unió strukturális forrásainak fogadására, másrészt 1992 óta fontos szerepet töltenek be a szükséges területfejlesztési intézményrendszer kialakításában, az európai területfejlesztési elvek (a koncentráció, a többéves stratégiai programozás, a szubszidiaritás, az adicionalitás és forráskoordináció, valamint a partnerség és együttműködés elvének) meghonosításában, a területfejlesztés szereplőinek szemlélet-formálásában.

A területfejlesztési Phare-programoknak két sajátos programtípusa van: a regionális Phare-program, illetve a Phare CBC Program (CBC: Cross-border Cooperation - határon átnyúló együttműködés). A regionális Phare-program 1992 óta a nemzeti Phare-program részeként motorja a területfejlesztési törvény kidolgozásának, a magyar területfejlesztési rendszer ma formálódó intézményei kísérleti modelljei bevezetésének, valamint az integrált térségfejlesztési gyakorlat kialakulásának.

A Phare CBC Program eredetileg az Európai Unió külső határaihoz kapcsolódó térségek felzárkóztatására indított EU támogatási program. Magyarországon - Közép-Kelet Európában egyedülálló egyértelműséggel - ugyancsak komplex területfejlesztési programként indult el 1995-ben. Sikerességét bizonyítja, hogy az Európai Unió az eredetileg 35 millió ECU összegű ötéves keretprogramot ez év januárjában 50 millió ECU¹ összegre emelte. Emellett, az osztrák-magyar határtérségen túl az Európai Bizottság számos további határszakaszra, így pl. a román-magyar határszakaszra is kiterjesztette a programot.

1998 februárjában jött létre az egységes Területfejlesztési Phare Programirányító Iroda, amely kiterjedt regionális irodahálózatával az európai területfejlesztési gyakorlat magyarországi bevezetésének legfontosabb végrehajtási egységévé vált. Várhatóan a Területfejlesztési Phare Programok 1999 során az ország egész területére kiterjeszthetik az eddig az egyes régiókban kifejtett tevékenységüket.

Hiszen az iroda előtt álló kulcsfontosságú feladat, hogy az Európai Bizottsággal egyeztetett módon az 1999. évi Nemzeti Phare Program keretében abban a három tervezési-statisztikai régióban is meginduljon a kísérleti regionális Phare Program, amelyek eddig az 1996. és 1997. évi Nemzeti Phare Programnak nem voltak részesei. Ezzel megvalósul Magyarország EU területfejlesztési programokkal való teljes lefedettsége, 2000-re pedig megnyílik a lehetősége a nemzeti szinten egységes EU-kompatibilis területfejlesztési programozásnak és programvégrehajtásnak.

¹ ECU (1999. január 1-től 1 EURO) = 255 HUF (1998. november)

Ezeknek a törekvéseknek köszönhetően reális cél az, hogy 1999. december 31-ig megszűnjön a területfejlesztési intézményrendszer dualitása, azaz a nemzeti területfejlesztési intézmények és a területfejlesztési Phare-programok kettőssége. Egyben kialakuljon az egész országot lefedő EU-kompatibilis regionális tervezésre képes területfejlesztési végrehajtási intézményrendszer.

A programok története Magyarországon

Az első területfejlesztési Phare Program Magyarországon 1992-ben indult 10 millió ECU értékben azzal a céllal, hogy megalapozza a rendszerváltás utáni területfejlesztési intézményrendszer kiépítését. Ennek keretében jelentős forrásokat biztosított a területfejlesztési törvényt előkészítő szakmai tanulmányok, egyeztetések, tanulmányutak és képzések finanszírozására. A program keretében sor került a decentralizált területfejlesztési intézmények kísérleti bevezetésére. Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben a kísérleti programalap működtetésére megyei fejlesztési tanácsokat és ügynökségeket hoztak létre a területfejlesztési törvényben meghatározott intézmények kísérleti modelljeként. Ugyancsak e korai program keretében került sor először országsszerte helyi kezdeményezéseken alapuló komplex kistérségfejlesztési programok támogatására, ezen belül a vidékfejlesztés kísérleti programjaira. Számos akkor indult kistérségi alapú vidékfejlesztési program teljesedett ki a későbbi területfejlesztési Phare-programokon belül (pl. az 1992. évi Természetesen Őrség projekt képezte az alapját az 1995-99. évi Őrségi Hármashatár Natúr-park keretprogramnak).

A nemzeti területfejlesztési rendszer lassú kialakulásának köszönhetően csak 1995-ben indult a következő területfejlesztési Phare-program, amely a kormány borsodi integrált szerkezetátalakítási programjához csatlakozva, annak részeként működik – így célterülete Borsod-Abaúj-Zemplén Megye. A program 5 millió ECU összeggel járul hozzá a borsodi gyógy-idegenforgalom, a megyei kis- és középvállalatok, valamint a kistérségek decentralizált fejlesztéséhez.

Ugyancsak 1995-ben, Ausztria EU-csatlakozásakor indulhatott meg az osztrák-magyar határon átnyúló együttműködést támogató Phare CBC Program. Az Európai Unió külső határainak térségeit felzárkóztató program döntési rendszere, prioritásai szinte teljesen azonosak az EU strukturális politikájának részeként futó belső közösségi kezdeményezésű Interreg IIA programokéval. A Phare CBC Program komplex területfejlesztési programként öt prioritásterület fejlesztésére koncentrált: regionális tervezés, határmenti műszaki infrastruktúra-fejlesztés, gazdaság- és turisztikai

fejlesztés, humánerőforrás-fejlesztés, valamint környezet- és természetvédelem.

A program célterülete Magyarországon Zala, Vas és Győr–Moson–Sopron megye, amely megyék területfejlesztési tanácsai 1997-ben önkéntesen létrehozták a Nyugat-dunántúli Regionális Területfejlesztési Tanácsot – lehetővé téve a CBC-program és a nemzeti területfejlesztési intézményrendszer közötti kapcsolat megerősítését. A regionális kapcsolatokat erősítendő, 1998 szeptemberében Vas és Győr–Moson–Sopron megye, valamint Burgenland tartomány részvételével megalakult a Nyugat-Pannon Eurorégió, amely (várhatóan Zala megyével kiegészülve) a határon átnyúló együttműködések mintarégiójává válhat.

A Phare CBC Ausztria–Magyarország Program sikerének köszönhetően az Európai Bizottság 1996 folyamán jóváhagyta számos további, határon átnyúló együttműködési program indítását a román–magyar, a szlovén–osztrák–magyar és a szlovák–osztrák–magyar határtérségekben. Ezek a programok évenkénti jóváhagyással működnek.

1996, illetve 1997 folyamán döntés született a regionális Phare-program kiszélesítéséről. Az 1996. évi program a regionális szintű tervezési-fejlesztési régió magyarországi modelljét kialakító kísérleti programként került meghatározásra, elsősorban a dél-dunántúli és a dél-alföldi régióra létrehozott 8 millió ECU összegű Regionális Phare Programalap működtetésével. Az 1997. évi program pedig olyan regionális fejlesztési program társfinanszírozása, amely lehetőség szerint maximálisan közelít az EU strukturális programjainak rendszeréhez. Célterülete Észak-Kelet-Magyarország, a Dél-Dunántúl és a Romániával határos terület. A program legfontosabb elemei: ipari szerkezet-átalakítás, vidékfejlesztés és emberierőforrás-fejlesztés.

Az 1998–99. évi és a 2000 utáni EU területfejlesztési programokat – az EU strukturális politikai elveinek, köztük az „egy régió – egy programozás” elvének növekvő érvényesülésével – már a VÁTI kht részeként működő összevont, egységes Területfejlesztési Phare Programirányító Iroda készíti elő.

Cél- és eszkörendszer

A területfejlesztési Phare-programok elsődleges célja az európai területfejlesztési politika összehangolt átvétele, a területfejlesztés központi és decentralizált intézményrendszerének és eljárásrendjének kialakításában való újító részvétel – a kiegyensúlyozott magyarországi térségi szerkezet kialakulása érdekében.

A programok célrendszerét az érintett térség – legyen az akár régió, megye vagy kistérség – fejlesztési prioritásai határozzák meg a releváns kormányzati prioritások és nemzeti szintű ágazati és területfejlesztés

tési stratégiák figyelembevételével. A konkrét programok célrendszere ennek megfelelően a területfejlesztés

Az Európai Bizottság szakértői szerint az EU strukturális programjainak fogadásával kapcsolatban a legfontosabb kormányzati feladatok a következők:

1. Az európai strukturális programozáshoz szükséges nemzeti tervezési rendszer felállítása, az ágazati és a regionális tervezések összehangolása.
2. Az EU strukturális programjai kormányzati szintű koordinációs mechanizmusának kialakítása, az egyes strukturális alapokat a jövőben igazgató minisztériumok megnevezése, a Közösségi Támogatási Kerettel (Community Support Framework – CSF) kapcsolatos tárgyalásokat vezető tisztségviselő kijelölése.
3. A strukturális programok végrehajtási intézményrendszerének kialakítása központi és regionális szinten. A strukturális programozásért felelős régiók kijelölése, feladatainak meghatározása, munkaszervezeteik megerősítése.
4. Az EU támogatási programjai magyar társfinanszírozási eljárásrendjének a meghatározása, a költségvetési tervezésbe való beépítése, a régiók fejlesztési forrással való ellátása.
5. Regionális monitoring bizottságok, illetve a strukturális alapokat és a CSF-t felügyelő kormányzati monitoring bizottságok felállítása.
6. A strukturális programok pénzügyi ellenőrzésének kidolgozása.
7. A regionális területfejlesztési programokra alapuló regionális operatív programok tartalmának és szerkezetének egységes meghatározása, valamint az ágazati operatív fejlesztési programokhoz való viszonyuk tisztázása.
8. A strukturális programok működtetésére felkészítő képzések, tájékoztatási és széleskörű kommunikációs programok megszervezése.

tés formálódó intézményrendszerében folyó sokszereplős, decentralizált egyeztetési folyamatban alakul ki – térségenként változó módon. E programok sem nem kizárólag felülről vezéreltek, sem nem kizárólag ötletszerűen meglévő helyi kezdeményezések által meghatározottak; hanem az európai strukturális politikának megfelelő összehangolt programozási folyamat révén, fejlesztési program alapon szerveződnek. Az egyes projektek a területi alapú fejlesztési programok részeként lehetnek életképesek.

Először e területfejlesztési típusú Phare programok keretében került bevezetésre és érvényesítésre komplex módon Magyarországon az európai területfejlesztés öt alapelve:

- a koncentráció,
- a többéves stratégiai programozás,
- a szubszidiaritás,
- az adicionalitás és forráskoordináció,
- a partnerség és együttműködés.

Ezek erősítése, a kísérleti Phare-programok tapasztalatain alapuló konszolidálása és a nemzeti területfejlesztési politika gyakorlatában való érvényesítése a magyar területfejlesztési politika hosszú távú sikerének kulcsa.

A Területfejlesztési Phare-programok forrásai, az adicionalitás és a forráskoordináció elvének megfelelően, egyre növekvő mértékben és rendszerelvűen kiegészülnek hazai társfinanszírozási forrásokkal is. Magyarországon a Phare-programok társfinanszírozását illetően úttörő lépés volt a kormány 2057/1996. (III. 13.) sz. határozata, amely keretjelleget biztosította a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium jogelődjének fejezeti kezelésű előirányzataként a Phare CBC Programok hazai társfinanszírozási kötelezettségének az 50 százalékát. A Regionális Phare-programok esetében 1996-tól érvényesül az adicionalitás elve, amikor is az 1996. évi program a kormány integrált borsodi fejlesztési programjának kiegészítő (adicionalis) elemeként került meghatározásra. A társfinanszírozási rendszer további jelentős reformjára, a programfinanszírozás központi és regionális pénzügyi intézményrendszerének és eljárás-rendjének kiépítésére van szükség ahhoz, hogy a kísérleti programok egyedi megoldásai a nemzeti területfejlesztési gyakorlat normatív elemeivé váljanak.

Intézményrendszer és döntéshozatali rend

• Phare CBC Programok

A Phare CBC Program nem része a Nemzeti Phare-programnak, ezért a kezdetektől fogva attól eltérő, az EU által meghatározott döntéshozatali rendszere van, amely az Európai Unió belső strukturális programjának, az Interreg IIA programnak az eljárásához áll közel. Legfőbb magyarországi döntéshozó szerve a Kormányzó Bizottság (nem a Segélykoordinációs Intéző Bizottság), a Kormányzó Bizottság felett pedig a Közös Osztrák–Magyar Programozó és Ellenőrző Vegyesbizottság (JPMC) áll. A JPMC határozatai kerülnek az Európai Bizottság Phare Ügyvezető Bizottsága elé előterjesztésként.

A Phare CBC Kormányzó Bizottságának üléseit a Nemzeti Phare Koordinátor által kinevezett Program Ellenőrző Tisztviselő (PAO) hívja össze. A Kormányzó Bizottság a Phare CBC Program stratégiai tervezésének, magyarországi monitoringjának és forráskoordinációnak a legfőbb fóruma.

A Kormányzó Bizottság elnöke a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter. Tagjai az alábbi minisztériumok államtitkári rangú képviselői: Gazdasági Minisztérium, Külügyminisztérium, Környezetvédelmi Minisztérium, Belügyminisztérium, Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium, Oktatási Minisztérium, Pénzügyminisztérium, valamint a Győr-Moson-Sopron Megyei, a Vas Megyei és a Zala Megyei Területfejlesztési Tanács elnökei. A Kormányzó Bizottság szavazati jog nélküli tagjai Győr, Sopron, Szombathely, Zalaegerszeg és Nagykanizsa megyei jogú városok polgármesterei, emellett az üléseken megfigyelői minőségben részt vesz az Európai Bizottság képviselője, illetve az ausztriai partnerrégiók egy-egy képviselője.

Az osztrák-magyar Interreg IIA-Phare CBC Program közös irányítására jött létre a Közös Programozó és Ellenőrző Vegyesbizottság /JPMC/, amely a magyar és az osztrák fél 6-6 fős delegációinak vezetői közös elnöklétével ülésezik. A Phare CBC Program szakpolitikai felügyelője /PAO/, az FVM területfejlesztésért felelős helyettes államtitkára vezeti a JPMC magyar delegációját, amelyben képviselteti magát a Gazdasági Minisztérium, a Külügyminisztérium, a Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium, a Győr-Moson-Sopron Megyei, a Vas Megyei és a Zala Megyei Területfejlesztési Tanács.

A Kormányzó Bizottság és a JPMC mellett munkacsoport működik mint a szakértői egyeztetések és a döntések technikai előkészítésének a fóruma. A további, a szlovén, szlovák, román határvidékeken is hasonló elven épül fel a CBC programok irányítása.

• Regionális Phare-programok

A regionális Phare programok a Phare-országprogram részét képezik, ennél fogva a programok kormányzati szintű irányítása nem tér el a többi nemzeti Phare programtól: a végrehajtásért Program Ellenőrző Tisztviselő felel, akit a Nemzeti Phare Koordinátor nevez ki a programok tekintetében a kormányzati munkamegosztás szerint felelős földművelési és vidékfejlesztési miniszter javaslatára.

Összefüggésben azzal, hogy a programok fő célja a területfejlesztés decentralizált intézményrendszerének fejlesztése, a megvalósításban minden esetben nagy szerepet kapnak a megyei és a regionális fejlesztési tanácsok és munkaszervezeteik. Az egyes támogatott projektek kiválasztása a megyei és a regionális tanács feladata, így a decentralizált intézmények egyrészt megszerezhetik azokat a szükséges ismereteket és gyakorlatot, ami szükséges lesz a későbbi EU-s strukturális alapok által társfinanszírozott programok végrehajtásához, másrészt a helyi viszonyok ismeretében olyan projektek támogatását részesíthetik előnyben, amelyek tényleges helyi szükségletekre kínálnak megoldást.

Az egyes projektek kiválasztása nyílt pályázati rendszerben történik, a Phare-programnak az EU Bizottság általi elfogadását követően. A pályázat kiírását, amely magába foglalja a támogathatóság kritériumait is, a Phare Programirányító Iroda és a támogatott régió fejlesztési tanácsa közösen határozza meg, a projektek kiválasztását megelőző értékelést a megye vagy a régió fejlesztési tanácsának munkaszervezete végzi a Programirányító Iroda segítségével. Mind a kritériumrendszer főállításában, mind az egyes projektek kiválasztásában a legfőbb szempont az, hogy a megye vagy a régió fejlesztési stratégiájához leginkább illeszkedő projektek kapjanak támogatást.

A Program Ellenőrző Tisztviselő /PAO/ és a Programirányító Iroda, valamint a kedvezményezett megye vagy régió fenti módon történő együttműködését programonként az EU Bizottság által ellenjegyzett ún. „Együttműködési Keretszerződés” szabályozza. E keretszerződés gyakorlati tapasztalatai kiváló alapul szolgálnak a későbbi, intézmények és térségi szintek közötti fejlesztési terv-szerződések rendszerének kialakításához, mind a tevékenység- és felelősség-megosztás, mind többszatornás finanszírozás összehangolását illetően.

A programok mai állása

A területfejlesztési Phare-programok sajátossága a decentralizált végrehajtási rendszer, a programok végrehajtásába bevont térségi és helyi szereplők nagy száma, és ennek megfelelően a programok előkészítéséhez szükséges időigény. A területfejlesztési Phare-programok végrehajtása ott és annyiban számíthat sikerre, ahol a regionális végrehajtási intézményrendszer kiépült, ahol a térségi szereplők között a partnerség alapelve fokozottan érvényesül, illetve a központi és a regionális szint közötti kompetencia-megosztás áttekinthető. A területfejlesztési Phare-programok közül a Phare CBC Program az, amelyik önmagában is koherens – a nemzeti területfejlesztési intézmények fejlődését csak óvatosan kihasználó – végrehajtási rendszerre épül. A regionális Phare-programok végrehajtási rendszere Magyarországon egyedülálló regionális decentralizációra épült, amelynél fogva e programok végrehajtási ütemét jobban befolyásolták a területfejlesztési jogszabályalkotás és a nemzeti intézményépítés területén előforduló késlekedések, mint programon kívüli tényezők.

Az általános Phare eljárásrend sajátosságai

A Phare-programokon belül, a programfinanszírozás elvének megfelelően – a magyar éves költségvetési tervezési módszertől eltérően – elválik egymástól a források jóváhagyásának és felhasználásának éve. Az

1995-96. évi programok esetén a jóváhagyás után három év áll rendelkezésre az egyes projektek kivitelezési szerződésének megkötésére, míg további egy év a források kifizetésére. Az 1997-99. évi Phare-programok esetében ez az időszak egy évvel rövidül: két év van szerződéskötésre és további egy év a kifizetésekre. Az első látásra hatalmas időmennyiséget azonban árnyalja az, hogy a Phare-rendszeren belül egy adott költségvetési év legvégén születik döntés az adott évi Phare-forrásokról (pl. az 1995. évi Phare-forrásokról 1995 decemberében). A jóváhagyott programokban az Európai Unió és Magyarország közötti államközi Pénzügyi Megállapodás köttetik, amely korábban fél évet, most 2-3 hónapot vesz igénybe. A Pénzügyi Megállapodás gyakran kötelező módon utalást tartalmaz ún. Egyetértési Nyilatkozatok aláírására, amely további hónapokat vehet igénybe. Az 1995-97. évi Phare-programok végrehajtása az államközi megállapodások megléte ellenére csak akkor indulhat meg, ha az Európai Unió az adott program két éves Stratégiai Tervét és fél éves ún. Munkaprogramját is jóváhagyja – amely többször, indoklás nélkül újabb fél, egy évet vesz igénybe.

Ekkor kezdődhetnek csak meg az egyes projektek – a Phare-eljárásrendnek megfelelő –közbeszerzési eljárásai. A versenydokumentációt és a kivitelezői versenyeljárást a fejlesztés méretétől függően 5-9 döntési ponton hagyja jóvá az Európai Bizottság, vagy bizonyos értékhatár alatt annak budapesti delegációja. A kivitelezői szerződés tehát a legkedvezőbb kedvezményezett hozzáállás mellett is csak másfél-két éven belül írható alá, általában ekkor kezdődhet meg a projekt tényleges végrehajtása. 1998-ban számos egyszerűsítés, illetve gyorsítás került bevezetésre a Phare-eljárásrendben, amelynek ma még nem becslhető mértékű hatása azonban legelőször 1999 folyamán válhat érzékelhetővé.

Merre tovább?

- *A kiteljesítés stratégiája*

Magyarország területi politikájának kulcskérdése, hogy legkésőbb 2002-ig az Európai Unió területfejlesztési típusú programjai és a formálódó területfejlesztési intézményrendszer egyetlen egységes rendszerre vál-

Egy álom valóra vált Fertődön, avagy a fertődi iskola az EU kapujában

A kertészeti gimnáziumot Dr. Porpáczy Aladár, a neves kutató alapította 1946-ban, Eszterházában. Az 1990-es évektől az addig csak kertészeti képzést nyújtó kisiskola többféle képzést is indított, tanulóinak létszáma pedig több mint kétszeresére növekedett. 1994 szeptemberében olyan iskolatípus valósult meg a fertődi kastély ódon falai között, amely egyedülálló Magyarországon. A magyar és az osztrák oktatási minisztériumok engedélyével Fertőd és Frauenkirchen települések középiskolái közös képzést indítottak kereskedelmi és közgazdasági vállalkozási ügyintézői szakon. Az oktatás tematikáját egyrészt a magyar gimnáziumi általános ismeretek, másrészt az osztrák szakmai-technikusi tantervek adják.

A határon átnyúló „uniós” képzés napi együttműködést jelent, amelynek keretében 19 osztrák tanár német, 11 magyar tanár pedig magyar nyelven oktatja diákjait. A sikeres oktatás alapvető feltétele, hogy megfelelő számú oktatástechnikai eszköz (számítógép, nyelvi labor stb.) álljon rendelkezésre, ugyanis a gyakorlati képzés csak számítógépek segítségével valósulhat meg. 1997 december elejéig a diákokat hetente két alkalommal szállította autóbusszokkal a fertődi iskola Frauenkirchenbe gyakorlati képzés céljából. A fárasztó, időigényes és költséges utazáson túl az is gondot okozott, hogy az osztrák partner sem volt már képes további kapacitásokat biztosítani a gyakorlati képzéshez.

A problémát egy sikeres Phare-pályázat oldotta meg, amelynek keretében a fertődi iskola 366 ezer ECU értékben

kapott számítógépeket, multimédiás nyelvi laborokat és egyéb oktatástechnikai eszközöket. Az 1995 tavaszán indított pályázat 1997. december 11-én realizálódott, amikor is ünnepélyes keretek között a Phare CBC Programirányító Iroda vezetői és a pályázaton nyertes cégek képviselői átadták az oktatástechnikai eszközöket – ezzel a gimnázium oktatástechnikai színvonala európai rangra emelkedett.

Amióta az iskola tanulói birtokba vették a számítógépeket, azok szinte folyamatosan – tanórák alatt és azokon kívül is – használatban vannak. A tanulók szakmai fejlődése folyamatos, töretlen, így sok örömmre ad okot az iskola valamennyi oktatójának. Az sem mellékes, hogy a fejlesztés óta a fertődi gimnázium eszközparkja egy diákra vetítve kedvezőbb arányokat mutat, mint az osztrák testvériskoláé. Úgy tűnik tehát, hogy e határon átnyúló oktatási együttműködéssel a fertődi iskola immár az Európai Unió kapujában érezheti magát.

A fertődi Porpáczy Aladár Kertészeti Szakközépiskola korszerű informatikai rendszere

janak. Az egységesítés, illetve a ma meglevő duális rendszer felszámolása két aspektusból kell, hogy fel-erősödjön.

Egyrészt, az Európai Unió magyarországi területfejlesztési támogatási programjainak növekvő mértékben a területfejlesztési törvényben meghatározott és meghatározandó, ma nagyrészt még hiányzó tervezési és programozási dokumentumokra kell épülniük (regionális és ágazati fejlesztési programok és az azok alapján kialakított nemzeti területfejlesztési terv), az azokban megnevezett fejlesztési prioritásokat kell teljes mértékben követni. Ezt igényli a régiónkénti egységes programozás európai területfejlesztési elve, valamint az additionalitás követelménye, amely szerint az Európai Unió strukturális forrásai a hazai fejlesztési források kiegészítői és nem helyettesítői, nem azoktól független fejlesztési prioritásokat megvalósító források. Ma még hiányoznak az Európai Unió területfejlesztési programjaihoz szükséges nemzeti belső programdokumentumok. Az átmeneti időszakban többször a Phare programdokumentumok (indikatív többéves tervek, stratégiai tervek és munkaterv) pótolják ezeket, de többször csak fogyatékosan tehetik, mert pl. az 1997. évi kísérleti Regionális Phare-program Brüsszel által beszűkített prioritásai nem fedik le teljesen az érintett régiók teljes, komplex területfejlesztési prioritásait.

Másrészt, a területfejlesztési intézményrendszernek egyértelműen hasonulnia kell az Európai Unió strukturális programjainak az intézményrendszeréhez. A területfejlesztés központi szervezeteinek le kell képezniük az EU Területfejlesztésért Felelős Főigazgatóságának, a DG XVI-nak a feladatmegosztását és szervezeti felépítését, míg a regionális szervezeteknek egyértelműen le kell képezniük a strukturális programok végrehajtásához szükséges – az Unió határozataiban előírt feladatok ellátására maradéktalanul képes – regionális szintű intézményrendszert. Az intézményi és állományi feltételek megteremtése legkésőbb 2000. január 1-ig maradéktalanul meg kell valósuljon.

Ennek érdekében a Területfejlesztési Phare Programirányító Iroda, működő regionális irodái mellett, jóváhagyott fejlesztési terveinek megfelelően, újabb négy regionális irodaalapítást még 1998-ban az alábbi régiókban: az észak-alföldi régióban Debrecenben; az észak-kelet-magyarországi régióban Egerben; a dél-dunántúli régióban Pécsen; a dél-alföldi régióban Szegeden.

Várhatóan, az 1999. évi Nemzeti Phare-programon belül megvalósul Magyarország EU területfejlesztési programokkal való teljes lefedettsége, ezzel megnyílik a lehetősége a valóban nemzeti szintű EU-kompatibilis programozásnak és területfejlesztési program-végrehajtásnak. Értelmessé válik a ma még hiányzó regionális irodák indítása, így 2000. január 1-

ig indokolt lesz megnyitni a Területfejlesztési Phare Programirányító Iroda regionális irodáit a Közép-dunántúli régióban és a Közép-magyarországi régióban.

A területfejlesztési típusú EU támogatási programoknak (Phare, SAPARD, ISPA) a továbbiakban is úttörő szerepet kell betölteniük az Európai Unió strukturális politikai elveinek a magyarországi területfejlesztési és területi tervezési gyakorlatban való meggyökeresítésében.

• *A kísérleti regionális Phare Programok 1999. évi folytatása*

Az iroda előtt álló kulcsfontosságú feladat, hogy az Európai Bizottsággal egyeztetett módon, az 1999. évi Nemzeti Phare Program keretében, abban a három tervezési-statisztikai régióban is meginduljon a kísérleti regionális Phare Program, amelyek eddig az 1996. és 1997. évi Nemzeti Phare Programnak nem voltak részesei.

Az 1999. évi Nemzeti Phare Programban a hiányzó tervezési-statisztikai régiók bevonásán túl feltétlenül indokolt az integrált kistérségi vidékfejlesztési keretprogram kiteljesítése. Az 1998. évi Területfejlesztési Phare Program keretében várhatóan beinduló, országosan 3-4 kistérséget érintő kísérleti kistérségi vidékfejlesztési program tapasztalataira építve javasolt a vidékfejlesztés beavatkozási területeként régióként 3-4 kistérség kijelölése – a kedvezményezett térségek besorolásának feltételeiről szóló, 1999-ben módosítandó szabályoknak megfelelően –, és a célterületekre komplex vidékfejlesztési program beindítása. Ez lehetővé fogja tenni a vidékfejlesztési prioritások hangsúlyos érvényesítését, az elmaradott rurális kistérségek helyi kezdeményezésekre, a kistérségi szereplők összefogására és a kistérségek komplex területfejlesztési programjára építő felemelését. E vidékfejlesztési program egyben nagyon fontos előkészítő állomása lehet a 2000. évtől induló SAPARD programnak.

Mindkét Regionális Phare programkomponensre 10-10 millió ECU, összesen 20 millió ECU nemzeti Phare hozzájárulást tervez a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium. Az 1999. évi Phare hozzájárulások pontos nagysága a nemzeti Phare programok véglegesítésekor, a jövő év közepén dől el.

• *A Phare CBC Programok 1999. évi folytatása*

A területfejlesztési Phare programok mellett a határtérségekben folytatódik az Európai Unió által az 1995-1999 közötti időszakra jóváhagyott határon átnyúló együttműködést támogató Phare CBC Programok végrehajtása. A CBC Programok a határmenti perifériákon komplex vidékfejlesztési programként kerültek meghatározásra, a Phare CBC Ausztria-Magyarország Program esetében – a Phare Programokon belül is úttörő módon – ötéves keretprogramként. A kiválasztott

a 2000. év utáni eljárásrend nagyobb lehetőséget fog adni.

Magyarország részére az Európai Unióval közös határszakaszán célként fogalmazzuk meg, hogy az Interreg-programhoz illeszkedő CBC Program a 2000. évtől az Európai Unió belső közösségi kezdeményezéseként, az osztrák határmenti Interreg III programmal egységes programozással, közös eljárási szabályokkal kerüljön végrehajtásra. Ezáltal a nyugat-magyarországi régió számos területen az EU csatlakozás próbatételeként alkalmazható (pl. foglalkoztatási és környezetvédelmi kérdések), és kulcsszerepet tölthet be a Magyarország EU-csatlakozásával kapcsolatos osztrák ellenvetések gyakorlati feloldása érdekében.

Felkészülés az előcsatlakozási alapok igénybevételére (ISPA, SAPARD)

Az Európai Bizottság kezdeményezésére az 1997. évi Regionális Phare-program keretét fog biztosítani az ISPA (Instrument for Structural Policies for Pre-accession - Előcsatlakozási Strukturális Alap) és SAPARD-programokra való magyarországi intézményi és eljárási felkészüléshez.

Az 1998. évi regionális Phare-program a strukturális alapok igénybevételére felkészítő intézményfejlesztést támogatja az ún. SPP-program keretében.² A program keretében szakértői tanácsadással kiépülhet a strukturális alapok fogadására alkalmas intézményi háttér a központi közigazgatásban és a régiókban – az EU elvárásainak megfelelően. E programkomponens jelentőségét mutatja, hogy annak szakmai felelőse nem a Phare-programokért általában felelős DG IA (az Európai Bizottság Külügyi Főigazgatósága), hanem már az EU strukturális és kohéziós politikájáért felelős Területfejlesztési Főigazgatóság, a DG XVI.

Az EU kohéziós politikájában való hosszú távú részvételt alapozza meg koncepciólagosan Magyarországnak az Interreg IIC CADSES³ programban való részvétele. Az Interreg IIC CADSES Program az európai tér transznacionális fejlesztési prioritásait kívánja kidolgozni a lehetséges mértékig bevonva a közép-kelet-európai országokat is. Magyarország a Program Monitoring Bizottságának 1998. szeptember 15-i drezdai ülésén hatalmas szakmai és politikai sikerként a csatlakozásra váró országok közül elsőként, és ez idáig egyetlenként teljes jogú tagként csatlakozott az EU strukturális programhoz – Németország, Ausztria, Olaszország és Görögország mellett.

2. SPP - Special Preparatory Programme for the EU Structural Policy; magyarul: Az EU strukturális politika bevezetését előkészítő Program

3. CADSES - Central-Adriatic-Danubian and South-Eastern European Space; magyarul: közép- és dél-kelet-európai térség

Az Interreg IIC Program magyarországi Kormányzó Bizottságát az FVM Területfejlesztési Helyettes Államtitkára vezeti, a titkársági feladatokat pedig a Területfejlesztési Phare Programirányító Iroda látja el, míg a szükséges nemzeti hozzájárulást a Phare CBC Magyarország-Ausztria 1998-99. évi programjai biztosítják összesen várhatóan 900,000 ECU összegben.

Zárszó

A rendszerező és remélhetőleg tárgyyszerű áttekintés végén a szerzők néhány személyes benyomásukat szeretnék megosztani az olvasóval.

Az európai strukturális forrásokhoz való hozzáférés alapvetően át fogja formálni a magyar fejlesztési gyakorlatot. A dominánsan ágazati keretekben meghatározott egyedi beruházások várhatóan a bonyolult viszonyrendszerekben értelmezhető fejlesztési programok kora fog ránk köszönteni. Ez magával hozza a hagyományos magyar kijárási technikák változását is, és sokkal nagyobb súlyt fog kapni egy-egy fejlesztési elképzelés sok szempontú megalapozottsága, előkészítettsége, valamint az összes érdekelt részéről meglévő elvi és – lehetőség szerint – pénzügyi támogatottsága.

Ezáltal a döntéshozókra és szakértőkre új típusú feladatok várnak. Sürgősen el kell kezdeniük térségeik kulcsfejlesztéseinek politikai, műszaki, gazdasági előkészítését. S talán a legfontosabb: mindezzel párhuzamosan tisztában kell lenniük a fejlesztések lakosságra gyakorolt hatásával, biztosítaniuk kell, hogy a fejlesztéseket a lakosság elfogadja. Keserű tapasztalatunk, hogy ebben radikálisan javulniuk kell a magyar térségi döntéshozóknak.

Ma a magyar kormány csatlakozást előkészítő feladatainak ütemezésére munkahipotézisként 2002 január 1-i dátummal dolgozik. Amennyiben a csatlakozás ekkor megtörténik, akkor az AGENDA 2000 dokumentum alapján – becsléseink szerint – Magyarország várhatóan 2002-2006 között évente mintegy 300-350 milliárd forint közötti strukturális EU-támogatásra számíthat, amelyből – az Európai Strukturális Alapok közötti jelenlegi arányokat mértékül véve – várhatóan évente 160 milliárd forintnyi forrás érkezik az Európai Területfejlesztési Alapból (ERDF), egyértelműen decentralizált és regionalizált módon, miközben a ma Magyarországra érkező összes Phare-támogatás összege nem éri el az évi 25 milliárd forintot.

Magyarország jövőjét határozza meg, hogy csak elköltsi, vagy kreatív módon hasznosítja ezt a hatalmas forrásmennyiséget. Ma a regionális programok döntéseinél a szereplők szinte patikamérlegesen mérlegelik, hogy minden időpillanatban minden mérhető szempontból meglegyen közöttük az egyensúly. Pedig ez így csak statikus, a valódi stratégiai prioritások érvé-

nyesítését gátló ál-egyensúlyi helyzet. Változtassunk ezen! Hiszen nemcsak a közgazdasági elméletben igaz, hogy a dinamikus egyensúlyhoz a folyamatos egyensúlyvesztéseken keresztül vezet az út. Úgy hiszszük, hogy ha a térségi szereplőkben meglenne a bátorság ahhoz, hogy egyszer egyikük, másszor másikkuk stratégiai kezdeményezésével vállalva szolidaritást egész térségük jövőjére koncentrálnának, mindahányan meglepődnének: milyen új minőségű fejlődéshez nyílik meg ezáltal az út.

És még egy dolog. Az Európai Unió programjaival, a döntési mechanizmusokkal való megismerkedésünk alapján bizton állíthatjuk azt, amit a Phare-progra-

mokkal kapcsolatba került magyar szervezetek is megtapasztalhattak: radikálisan meg fog változni a játéktér. A pálya mérete, a szabályok, a bíró személye, a társak és a többi csapat játéktípusa mind-mind megváltozik. Komoly küzdelemre, belemenésekre, egyenes ági kiesésre, csakúgy mint a jóakarók eseti füttykoncertjére már előre lehet számítani. Nem megsértődni, visszahúzódní, hanem játszani kell – belátható időn belül talán már nagypályán.

Szerzőink:

Balogh Ottó a PHARE CBC Programirányító

Iroda igazgatója

Győrffy László területi igazgató

Áttekintés a Phare Nemzeti Területfejlesztési Programokról

1998. november

1 ECU = 255 HUF

Program	Állása	Célterület	Phare-keret (mECU)
Területfejlesztési Program HU9210	befejezett	Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg	10
Borsodi Integrált Szerkezetátalakítási Program HU9507	végrehajtás alatt	Borsod-Abaúj-Zemplén	5
Régiófejlesztési Program HU9606	előkészítés alatt	Dél-Alföld, Dél-Dunántúl	10
Kísérleti Regionális Fejlesztési Program HU9705	előkészítés alatt	Észak-Kelet-Magyarország, Dél-Dunántúl	34
Strukturális alapok igénybevételére felkészítő program	előkészítés alatt	az ország egész területe	8
Összes jóváhagyott nemzeti Phare-program			67,0 17mrd HUF

Áttekintés a Phare CBC Programokról

1998. november

1 ECU = 255 HUF

Program	Állása	Magyar résztvevők	Partnerek	Magyar CBC-keret (mECU)	Partner CBC-keret (mECU)	Magyar projektek (db)
Phare CBC HU/AU 1995	végrehajtás alatt	Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala	Burgenland, Bécs	7	-	23
Phare CBC HU/AU 1996	végrehajtás alatt	Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala	Burgenland, Bécs	11	-	25
Phare CBC HU/AU 1997	végrehajtás alatt	Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala	Burgenland, Bécs	14	-	20
Phare CBC HU/AU 1998	előkészítés alatt	Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala	Burgenland, Bécs	10	-	-
Phare CBC HU/AU 1999	előkészítés alatt	Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala	Burgenland, Bécs	8	-	-
Trilat Phare CBC HU/AU/SL 1995	végrehajtás alatt	Vas, Zala	Dél-Burgenland, Muravidék	1,5	1,5	7
Trilat Phare CBC HU/AU/SL 1996	előkészítés alatt	Vas, Zala	Dél-Burgenland, Muravidék	1,5	1,5	-
Trilat Phare CBC HU/AU/SK 1995	jóváhagyott	Győr-Moson-Sopron	Kelet-Au., Nyugat-Szlovákia	1,5	1,5	4
Trilat Phare CBC HU/AU/SK 1996	jóváhagyott	Győr-Moson-Sopron	Kelet-Au., Nyugat-Szlovákia	1,5	1,5	4
Phare CBC HU/RO 1996	végrehajtás alatt	Csongrád, Békés, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg	Temes, Arad, Bihar, Szatmár	5	-	10
Phare CBC HU/RO 1997	jóváhagyott	Csongrád, Békés, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár-Bereg	Temes, Arad, Bihar, Szatmár	4	-	-
Interreg IIC	előkészítés alatt	Magyarország	AU, I, GR, SL, SK, CZ, PL	n.a.	n.a.	-
Összes jóváhagyott CBC program				47,0 (12 mrd HUF)		93

A Phare CBC Magyarország–Ausztria Program fejlesztéseinek listája 1995–1997

1. Regionális tervezés és fejlesztés

1.1. Határmenti regionális tervek, tanulmányok

Regionális rendezési és fejlesztési program (GyMS–V.–Z.) **

Sopron fejlesztési terv

1.2. A Phare CBC Programirányító Iroda működési költségei

2. Műszaki infrastruktúra

2.1. Közlekedési infrastruktúra fejlesztése

Ro-Ro kikötő Győr–Gönyű **

Repülőtér-fejlesztés Győr–Pér

Megközelítő utak a sármelléki repülőtérhez

87.-89. sz. út korszerűsítése – Szombathely

Szentpéterfa határállomáshoz vezető út korszerűsítése

Boszok határállomáshoz vezető út korszerűsítése

84.-85. sz. út korszerűsítése, kerülő szakasz

– Sopron–Kapunvár**

74. sz. elkerülő út – Zalaegerszeg **

Lapincs árapasztó vápa – Szentgotthárd

Szombathely–Szentgotthárd–Graz vasút-

villamosítási tanulmány

2.2. Közmű, energia, távközlési hálózatfejlesztés

3. Gazdaságfejlesztés és együttműködés

3.1. Ipari parkok, üzleti kapcsolatok

Szentgotthárd Ipari Park**

Innovációs és technológiai központ, Győr**

Bécsi Ablak marketing- és információs központ

Mobil kiállítócsarnok, Zalaegerszeg

Határmenti foglalkoztatáspolitikai fejlesztés

Regionális piacelemzés, GyMS–V.–Z.

Vállalkozási övezet, Sopron**

Kereskedelmi Központ, Győr**

Innovációs övezet, Szombathely**

Inkubátorház, Lenti

3.2. Turizmusfejlesztés

Duna-menti kerékpárút (GyMS)**

Fertő-menti kerékpárút**

Határmenti kerékpárút (Őrség–Raab–Gor-
rieko)**

Határátkelőhely-fejlesztés, Zsira

Termál kerékpárút, Bük

Kiadvány a naturparkok szolgáltatásairól

Határmenti kulturális turizmusfejlesztési

akcióterv

4. Emberierőforrás-fejlesztés

4.1. Kis és középvállalati, idegenforgalmi és önkormányzati továbbképzések

Ökofarm, Ágfalva, 1. ütem

Pályaorientációs menedzserek közös képzése

Szentpéterfa határállomáshoz vezető út

korszerűsítése

Közös továbbképzés a munkanélküliek számára

Munkaerőpiaci együttműködés Mo. és Ausztria között

4.2. Oktatási együttműködés

Vállalati menedzsment – középfokú képzési együttműködés

Táncművészeti képzési együttműködés

(Győri Balett)

Európa Tanulmányok Intézete és Dokumentációs Központ

CERNET Program

5. Környezet- és természetvédelem

5.1. Környezetbarát beruházások

Nagykanizsai veszélyeshulladék-égető

Megújuló energiaforrások hasznosítása, tanulmány

Kommunális hulladéklerakó, Kőszeg-

Csepreg

Légszennyezés-vizsgáló állomás berendezése és működtetése

Regionális hulladéklerakó, Zalaegerszeg-

Búslakpuszta

Szennyvíztisztítómű, Óriszentpéter-Na-
túrpark

5.2. Nemzeti parkok, natúrparkok

Őrség–Raab Natúrpark kialakítása

Kőszeg–Írottó Natúrpark kialakítása

Ökoturisztikai zóna, Fertő-Hansági Foga-
dócentrum

Regionális gyógyuszoda, Kőszeg

6. Kis projektek

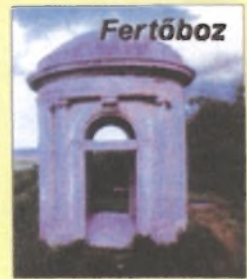
** több évre áthúzódó projektek

ISMERTETŐ

Fertő tó menti kerékpárút építése
Fertőboz - Hidegség térségében
1998

Jellemző adatok: hossz: 4,3 km   szélesség: 2,24 m   felület: 9.600 m²

A létesítés célja

A természetjárók régi álma, hogy két keréken járják körül a Fertő tavat. A mai napig a Fertőmeggyes és Pomogy közötti 32 kilométeres magyar szakasz valamivel több mint a felén, 17 km-en tehték ezt meg. Az eddig elkészült szakaszok hazai forrásból valósultak meg, míg a folytatáshoz a PHARE CBC Programiroda biztosította a költségek fedezetének 75 százalékát. Az új szakasz 4,3 km hosszú, Hidegség nyugati határától indul, csatlakozik Fertőboz belterületi kerékpárútjához, majd elhagyva azt a balfi elágazásig halad. Az elkészült szakasz forgalombiztonsági szempontból is jelentős előrelépés, mert a forgalmas közúttól elválasztott, külön pályát biztosít a megnövekedett kerékpáros turizmus résztvevőinek.

A beruházás résztvevői

A pénzügyi forrást biztosították:

Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium
Phare CBC Programirányító Iroda
Ipari Kereskedelmi és Idegenforgalmi Minisztérium Turizmus Főosztály
Közlekedési, Hírközlési és Vízügyi Minisztérium
Útgazdálkodási és Koordinációs Igazgatóság
Hidegség Község Önkormányzata
Fertőboz Község Önkormányzata

Mérnök:

Győr-Moson-Sopron Megyei Állami Közútkezelő Közhasznú Társaság

Kivitelező:

Győri Útépítő Kft

Elvégzett munkák:

- terepelőkészítés 3400 m²
- megmozgatott föld 19.100 m³
- védőréteg 2.300 m³
- burkolatalap 1.500 m³
- aszfaltburkolat 1.300 to
- csőáteresz 189 fm

